

quam usurarium reprobatur, et fructus in sortem computari jubentur. Atque ita leges civiles, si quid contrarium admittunt, corriguntur, ut l. 1. §. 3. l. 11. §. 1. ff. h. t.; nam usura est, quidquid ultra sortem accipitur: sed fructus pignoris, nisi computentur in sortem, ultra sortem accipiuntur; ergo.—Donatio verò frustra hic fingitur: quomodo enim donabit, qui eget, et egestate adactus rem oppinorat?

189. Q. VIII. *An in pignoribus licita sit lex commissoria, seu pactum legis commissoriae, vi cuius, si debitor statuto tempore non solvat, res pignorata committatur et transferatur in dominium creditoris?*

R. Negative, etsi tale pactum ex intervallo adjiciatur (c. 7. h. t. et l. fin. C. de pactis pignor.). Nam hoc pactum est nimis asperum, captivum fœnerariæ, avaritiæ, et usuræ nutritivum, cum pignus ferè semper majoris sit pretii, quam debitum; ergo merito ab utroque jure reprobatur. Quia verò in emptione-venditione nullum est periculum usurarum et fraudium, in ea locus est legi commissoriæ; ut si certo die non solvatur res sit inempta.—Hic excipi solet casus dotis, si socer opignorat rem, ut, si certo tempore pecuniam pro dote non numeret, res in dotem cedat; nam hic alternativè constituitur dos vel in pecunia, vel in re; nisi aliud de mente constituentis constet.

190. Q. IX. *An licitum sit pactum, ut, si certo tempore non solvatur, pignus vendi possit?*

R. Si venditio fiat justo pretio, valet tale pactum, neque aliquid injustum continet, cum excessus pretii debitori restituatur; onus verò vendendi imponitur in pœnam moræ in solvendo commissæ.

De Cautionibus.

191. I. Cautio est: assecuratio partis alterius circa id, quod sua interest, vel quod sibi debetur.—Est triplex: cautio *simplex*, seu verbalis quæ fit nuda promissione; *juratoria*, quæ fit promissione juramento firmata; et *idonea*, quæ fit datis fidejussoribus, vel pignoribus (l. 1. ff. de satisdat.).—Et hæc cautio *idonea*, seu sufficiens, propriè et specificè dicitur *satisdactio*: licèt in jure et communi usu cautio et satisdactio sæpè confundantur.

II. Satisdatio dividitur:—1.º In *necessariam*, quæ à lege, vel magistratu imponitur, ut tutoria *rem pupilli salvam fore* (tit. ff. de satisdat. tutor.); et *voluntariam*, seu conventionalem, quæ fit ex consensu partium, v. g. ad securitatem mutui restituendi.—2.º In *judicialem*, quæ ad judicia rectè, et sine periculo expedienda interponitur, cujus tres sunt species: *judicio sisti* (tit. ff. qui satisd.), *rem ratam haberi* (tit. ff. rem rat.), *judicatum solvi* (tit. ff. judic. solv.); quibus additur quarta *de expensis solvendis*; et *extrajudicialem* quæ in negotiis extrajudicialibus ad securitatem interponitur, ut cautio damni infecti (tit. ff. de damn. infect.), de legato conditionali post eventum conditionis solvendo (tit. ff. ut legat. nom. cav.)—Item satisdationes de re non distrahenda, de securo carcere, de non

offendendo etc.—Qui notitiam theoreticam hujusmodi satisfactionum desiderat, consulat Civilistas ad tit. hic citatos; practica verò notitia haurienda est ex locorum consuetudine.—Pro intelligendo c. fin. h. t. aliquid dic de cautione usufructuaria.

III. Usufructuarius tenetur præstare cautionem idoneam per fidejussores aut pignora; quod velit re fructuaria uti frui, salva ejus substantia, finito usufructo eam restituere; et si culpa pereat, æstimationem rei dare (c. fin. h. t. et tit. ff. usufr. quemad. cav.) Si verò habet quasi usumfructum in rebus fungibilibus, cavere debet, quò finito quasi usufructu, v. g. pecuniæ, tantumdem restituet (ibid. et l. 2. ff. de usufr. ear. rer.)—Hæres remittere potest cautionem fructuario; non verò testator in præjudicium hæredis (l. 71. ff. ad L. Falcid. l. 1. C. de usufr.) Lex verò cautionem istam remittit patri in bonis adventitiis filii (l. fin. §. 4. ff. de bon. quelip.); non tamen matri, quæ caret patria potestate. Donatori omnium bonorum usumfructum sibi reservanti (l. 19. §. 1. ff. de re jud.) Item fisco (l. 1. §. 8. ff. ut legal. nom. cav.), cum semper præsumatur esse solvendo.

Cetera de his vide in jure civili. Casus speciales de materia pignorum utiliter perustrabis in juribus in fronte hujus tituli citatis.

TITULUS XXII.

DE FIDEJUSSORIBUS. ^a

192. Nota I. Fidejussionem dici à *fide* et *jussu*; quia fidejubens alterum de sua fide securum esse.—Fidejussio quoad rem est: contractus verbalis, quo quis rogatus alienam obligationem in se recipit, si principalis debitor manens obligatus non esset solvendo. Ità in re comm. Ex qua definitione patet, fidejussorem distingui ab aliis personis, quæ pro altero intercedunt. Nam *sponsor* sponte propria intercedit, et actione mandati convenit debitorem, si pro eo solvit (lib. 13. ff. mandati) *Mandator*, qui alteri pecuniam credit, seu mutuam dari mandat: quo casu mandator obligatur danti actione *mandati*; mutuatarius verò actione *mutui* (l. 13. ff. de fidej. et mand.) *Expromissor* reum liberat, et principalem obligationem in se suscipit. *Consolutor* nudo pacto constituit se solutorum id, quod alter debet, vel quod debet ipse constituens; adeoque in constituto supponitur debitum præcedens; in fidejussione verò debitum potest præcedere, vel subsequi.

^a—Agitur de hac materia potissimum in jure civili.—In Institutionibus lib. 3. tit. 21.—In Pandectis lib. 46. tit. 1. et de Fidejussor. Tutor. lib. 27. tit. 7.—In Codice lib. 8. tit. 41.—Item de Fidejussor. minorum lib. 2. tit. 21. de Fidejuss. tutor. lib. tit. 57.—In Authentico Nov. 4. et. 51.

Nota II. Fidejussionem, non secus ac satisfactionem dividi in voluntariam, et necessariam, judicialem et extrajudicalem, ut tit. præcedenti dictum. Præterea fidejussor alius est *principalis*, qui obligat se pro debitore principali (l. 27. §. 2. 4. ff. h. t.); alius *succedaneus*, seu *Vicarius*, qui obligat se pro fidejussore (l. 8. §. fin. ff. eod.); alius *indemnitas*, qui obligat se in residuum, si hoc creditor consequi non posset.

Nota III. Fidejussionem esse speciem stipulationis, et consequenter de jure Romano debere fieri per certam verborum formulam, sicut fit stipulatio lib. 8. et. 12. C. hoc tit. Sed quia formulæ istæ stipulationum jam exoleverunt, et hodie omnis seria et deliberata promissio vim habet stipulationis, ideo fidejussio fieri potest quacumque verborum, aut signorum similium forma, etiam per epistolam, aut procuratorem. Harpp. Schmier. etc.

493. Q. I. *Qui fidejubeere possint?*

R. Omnes et soli illi, qui ex contractu obligantur, nisi specialiter a jure prohibeantur. Prohibentur autem, præter infantes et amentes:—1.° *Pupilli* sine auctoritate tutoris, et minores sine auctoritate curatoris, nisi pro patre incarcerato (§. 1. Inst. de auth. Tut.) Si autem minor curatore carens, fidejubeat et lædatur, salvum habet beneficium restitutionis in integrum.—2.° *Milites*, ne à castris avocentur (l. 8. §. 1. ff. qui satisfac. dant.)—3.° *Religiosi* sine consensu Prælati: imò nec consensus iste dari debet in præjudicium monasterii (c. 4. h. t. c. 2. de solution.)—4.° *Clerici* (c. 1. h. t.), ne secularibus negotiis se implicent. Si autem fidejubeant, tenet fidejussio, cum non irritetur.—5.° *Prælati*, saltè pro magna quantitate (Can. 29. te quidem 11. q. 1.); si tamen fidejubeat nomine suo, ille solus obligatur ex bonis patrimonialibus et fructibus suæ mensæ; si verò fidejubeat nomine Ecclesiæ cum consensu capituli, tunc quidem Ecclesia obligatur, sed læsa restituitur.—6.° *Mulier* ex privilegio Scti. Vellejani, propter imbecillitatem sexus, ut cum effectu nec pro marito, nec pro extraneo fidejubeere possit (l. 1. 2. ff. et l. 1. C. ad SC. Vellej.); nam licet talis fidejussio mero jure valeat, tamen actio inde orta submovetur exceptione dicti Scti; et si quid à muliere ex causa fidejussionis solutum est, repeti potest; imò solutum, velut indebitum, ante sententiam tenetur restituere creditor: l. 16. §. 1. ff. eod.

Cessat autem exceptio Scti. Vellejani in multis casibus:—1.° Si fæmina est valde illustris, ut regina etc.—2.° Si pro fidejussione pretium accepit (lib. 23. C. ad SCtum Vell.)—3.° Si id, pro quo fidejussit, æquivalenter debeat creditori (l. 3, 13, 22, 24. ff. eod.)—4.° Si fidejussit in dotem alterius, ne mulier maneat indotata (l. fin. C. eod.)—5.° Si intercessit pro servo ad obtinendam libertatem (l. 24. C. eod.); quod aliqui extendunt ad alias piæ causas.—6.° In casu, quo privilegium mulieris vincitur à fortiori privilegio: ut si apud creditorem minorem fidejubeat (l. 12. ff. de min.), quia privilegium ætatis prævalet.—7.° Si renuntiet expresse Scto. Vellejano, postquam de illo sufficienter edocta fuit, cum favori suo renuntiare possit et aliquando teneatur, ut si tutricem agat liberorum (auth. matri C. quando mulier); vel si judicium sustineat pro debitore (l. fin. §. 4.

ff. ad SC. Vell.)—Plura de hoc Scto. vide in Civilistis et in tit. ff. et C. ad SC. Vell.

494. Q. II. *Cui obligationi accedere possit fidejussor?*

R. Regulariter omni obligationi, etiam naturali, vel civili tantum, vel claudicanti: ut in pupillo, vel minori contrahente sine auctoritate tutoris, aut curatoris, §. 1. in h. t. l. 1. ff. eod., ubi Ulp. generaliter dicit: *omni obligationi fidejussor accedere potest.* Excipitur 1.° *Obligatio dotis* ab uxore datæ pro qua uxor non potest exigere fidejussore à marito, ne causa perfidiæ generetur in connubio, et amor conjugalis minuatur (l. 1, 2. C. ne fidej. dot. dent); secus si dos daretur ab extraneo. 2.° *Causa criminalis* criminaliter intentata ad pœnam corporalem; ad hanc enim fidejussor non potest se obligare, cum non sit dominus vitæ et membrorum (l. 56. §. fin. l. 70. §. fin. ff. h. t.) 3.° Denique fidejussio corrui, si principalis obligatio nullo modo subsistat, nec verè, nec fictè, seu per translationem obligationis principales in fidejussorem; nam deficiente obligatione principali deficit etiam fidejussoria, utpote accessoria (§. 1, 3. Inst. h. t. l. 10, 16, 70. §. 4. ff. eod.) Unde non valet fidejussio in contractu usurarum, in venditione beneficii Ecclesiastici, in promissione rei turpis etc.

495. Q. III. *In quam summam obligari possit fidejussor?*

R. 1.° In eam summam, vel minorem, quam debet reus principalis (l. 9. ff. h. t.) Nam cum liberè fidejubeat, pro toto, vel pro parte debiti se obligare potest.—Quòd si fidejussit indeterminatè pro tota causa, obligatur etiam ad usuras solvendas, quæ debentur ex mora debitoris (l. 68. §. 1. ff. eod.)

2.° Fidejussor non potest obligari in plus extensivè, seu in majorem summam (§. 5. Inst. et l. 8. §. 7. ff. h. t.); nam obligatio accessoria nequit excedere principalem. At in plus intensivè, seu fortius potest fidejussor obligari, v. g. addito juramento, instrumento publico habente paratam executionem; vel si principalis debitor obligatus est tantum naturaliter, fidejussor obligari potest etiam civiliter: quo sensu explicatur l. 16. §. 3. ff. et l. 2. 25. C. h. t.

3.° Fidejussio in majorem summam facta, valet quoad summam debitam, et inutilis est quoad excessum: ita com. contra Fachin. docentem, quòd tota fidejussio sit inutilis. Nam talis fidejussio quoad totum nullibi irritatur: tum quia quantitas minor inest majori; tum quia utile per inutile non vitiat; tum quia donatio excessiva, tantum quoad excessum vitiat (l. 34. C. de donation.); ergò.—Nec obstat l. 8. §. 7. h. t. ibi: *placuit eos omnino non obligari*; nam vel legi debet *non omnino*, vel simplex sensus est, quòd *omnino*, hoc est, omni modo quoad totum non obligentur, licet obligentur ad summam debitam, secluso excessu.

496. Q. IV. *An, et quomodo creditor convenire possit fidejussorem?*

R. Jure antiquo (l. 2. 5. c. h. t.) creditor æquè convenire potuit debitorem et fidejussorem, imò etiam hunc ante illum; quod jus consuetudine Austriæ dicitur esse firmatum. Sed jure novo Nov. 4. c. 1. et auth. præsentè C. h. t. fidejussore triplex habent beneficium, scilicet: *ordinis*, seu excussionis, *divisionis*, et *cedendarum actionum*. Beneficium *Ordinis* id

operatur, quòd creditor priùs debeat convenire debitorem principalem, et ejus bona excutere, antequam fidejussorem aggrediatur; nisi fidejussor huic beneficio renuntiet; vel fidejubeat pro eo, qui procul à provincia distat; vel conveniri nequit, vel non solet, ut pupillus, vel pater, pro quo filius intercessit, *cit. Nov.*

Beneficium *divisionis* id operatur, quòd, si plures fidejusserunt in solidum, unus conventus debitum pro rata dividere possit, v. g. si duo sint pro debito 100, non ultra quinquaginta unus conventus solvere cogetur (§. 4. *Inst. h. t. l. 3. C. eod.*); nisi alter confidejussor non esset solvendo; vel si quis cum muliere fidejussit, vel pro tutore; vel si beneficio, seu exceptioni divisionis renuntiavit, aut illam ante sententiam, vel executionem non opposuit (*l. fin. ff. rem pupilli l. 48. pr. ff. h. t. §. 4. Inst. et l. 39. ff. h. t.*)

Quòd si fidejussor neutro hoc beneficio juvari potest, habet beneficium *cedendarum actionum*, ut solvere non teneatur debitum, donec ei creditor cedat actiones, quas habet adversus principalem debitorem, confidejssores et pignorum possessores (§. 6. *in l. 13. 17. ff. et l. 11. 21. C. h. t.*) Si verò solvit, non cessis actionibus, de rigore juris actiones istæ cedi non possunt post executionem solutionis factæ; et consequenter non habet regressum contra alios confidejssores, cum eorum negotium directè non gesserit, sed debitoris principalis et suum; et facta solutione, omnes actiones extinctæ sint, ut ampliùs cedi non valeant (*l. 76. ff. de solut.*) At spectata æquitate, fidejussor post solutionem solidi debiti, petere potest cessionem actionum; quia solvendo non intendit extinguere actiones, sed potiùs emere nomen debitoris; ergò jus istarum actionum quandocumque petere potest à creditore, ceu venditore (*arg. l. 36. ff. h. t.*) Ceterum fidejussor id, quod solvit, actione ordinaria *mandati* repetere potest à debitore, vel actione negotiorum gestorum, si pro absente et ignorante fidejusserit, aut solverit (§. 6. *Inst. h. t. l. 18. ff. mandati l. 20. §. 1. et l. 53. ff. mandat.*)

197. Q. V. *Quomodo fidejussio solvatur?*

R. Regulariter solutione facta, sive à principali, sive ab ipso fidejussore (*l. 10. ff. mandat.*) Dantur tamen aliqui casus, in quibus fidejussio expirat, et fidejussor liberatur ante solutionem factam:—1.º Si debitor nimis diù, v. g. ad decennium, solutionem protrahat (*l. 38. §. 1. ff. mandat. c. fin. h. t.*)—2.º Si ita convenit, ut, nisi certo tempore solvatur, fidejussio expiret (*l. 38. ff. mandat.*)—3.º Si debitor incipiat prodigaliter vivere, inimicitias graves cum fidejussore movere, vel in regionem longinquam proficisci: in his enim, et similibus casibus, fidejussor ante solutionem petere potest liberationem.—4.º Si creditor contra conventionem proroget terminum debitori, nisi fidejussor datus fuisset simpliciter, et in omnem casum, neque prorogationi contradixisset (*l. 56. §. 2. ff. h. t.*)—5.º Præterea expirat fidejussio, si creditor eam remittat, etiam per legatum (*l. 49. ff. h. t.*); vel si fidejussor fiat hæres debitoris (*l. 21. §. 3. eod.*); vel si obligatio novetur sine consensu fidejussoris (*l. 4. C. h. t. etc.*)

Connexio præcedentium et consequentium

Hactenus Compiler noster egit de contractibus et obligationibus. Jam in *seq. tit. 23.* tractat de modis, quibus obligatio tollitur, scilicet, *de solutionibus*, ad imitationem juris civilis. Sed priusquam eo accedas, monitum te velim Canonista, quòd in jure Can. non omnes contractus expressi sint, sed omissi maneant supplendi ex jure civili, quos hic breviter insinuare placet, ut constet, quid tibi quærendum supersit. Itaque:

198. I. *Stipulatio* est: contractus verbalis, à jure civili introductus, quo ad interrogationem unius et congruam responsonem alterius aliquid promittitur: v. g. spondes mihi dare decem, vel ædificare domum? Spondeo. Et quidem, si est stipulatio *dandi*, oritur determinatè obligatio ad dandum, et promissor non liberatur præstando interesse (*l. 75. §. fin. ff. de V. O.*) Si verò est obligatio *facti*, seu *faciendi*, multi docent in arbitrio promissoris esse vel præstare factum, vel interesse; sed probabilius est eum obligari determinatè ad præstandum factum, v. g. ad ædificandum, pingendum etc., cum invito creditori aliud pro alio solvi non possit (*l. 2. §. 1. ff. de R. C.*)—Correi *stipulandi* vocantur ii, quibus eadem res in solidum promittitur; Correi *promittendi*, qui eandem rem singuli in solidum promittunt. In aliis contractibus dicuntur correi *debendi*, qui debent; et correi *credendi*, qui credunt, seu quibus debetur.—Porro *stipulatio inutilis* est, qua quis stipulatur rem ex natura, vel de jure impossibilem, vel sacram, publicam, aut hominem liberum; cum talis res dominio non subsit: vel si quis promittat præcisè factum alienum etc.—Formula stipulationum hodie sublata sunt, et consequenter, omnia seria præmissio quibuscumque verbis expressa, vim habet stipulationis.

De hoc contractu vide *tit. Inst. de V. O.* cum quatuor seqq., et in *Pandectis l. 45. per tot. et lib. 46. tit. 5. cum seqq.*; in *Codice lib. 8. tit. 38. 39. 40.*

II. *Obligatio litterarum*, seu contractus *chirographarius*, aut *litteralis* est, quo quis spe futuræ numerationis dat chirographum, et in eo conflictetur, se certam pecuniæ quantitatem mutuo, vel in dotem, vel in solutionem accepisse, quam tamen non accepit. Hæc obligatio est purè civilis, non naturalis, in foro tamen externo parit actionem; sed hæc eliditur per exceptionem pecuniæ non numeratæ, modò in causa mutui et dotis intra biennium opponatur (*l. 8. 14. C. de non numer. pecun.*) Lapsò autem biennio, exceptio ista privilegiata non prodest, sed generalis exceptio doli non est deneganda contra eum, qui pecuniam sibi restitui cupit, quam non numeravit (*l. 3. C. eod. l. 5. §. fin. ff. de doli mali except.*) Ut verò removeatur apòcha, in qua creditor confitetur sibi debitum solutum fuisse, quod solutum non fuit, exceptio ista opponenda est intra 30 dies (*l. 14. pr. §. 2. C. eod.*)

De hoc contracta vide *tit. In. de litter. oblig. tit. C. de non num. pec. tit. C. de dote caut. non num.* Pandectis contractus iste incognitus est, imò aperte omittitur *l. 1 §. 1. ff. de O. et A.*

III. *Societas* est: contractus consensualis, quo duo vel plures conveniunt, ut ex collatis rebus, operisve honestis, lucra et damna inter eos sint communia: ita in re com. Sufficit autem consensus tacitus, dum res in commune conferuntur eo animo, ut lucra et damna sint communia (*l. 4. ff. pro socio.*) Secus sine conventionione saltè tacita nulla est societas, et ideò socius socii mei socius meus non est (*l. 47. §. 1. ff. de R. J.*) Si omnia bona tam præsentia, quàm futura conferuntur, est societas *universalis*, seu *omnium bonorum*; si verò quædam bona determinata conferuntur, est societas *particularis*.—Porrò, pacta specialia in hoc contractu observanda sunt: v. g. ut ad unum duæ partes lucri et damni pertineant, et tertia ad alterum. Item, ut ad unum duæ partes lucri, et tertia damni; ad alterum verò duæ partes damni, et una lucri perveniat; dummodò in utroque casu is, qui plus lucri vult participare, plus de rebus, vel de operis conferat; aliàs si unus luerum, et alter damnum pati debeat, societas est *leonina*, ex mente Cassii *l. 29. §. fin. ff. pro socio*, sumpta denominatione ex fabula de vulpe et leone, qui ex capta præda nihil vulpi dedit.

De hoc contractu vide *tit. In. de societ. tit. ff. et C. pro socio.*

IV. *Mandatum* est: contractus consensualis, quo negotium gratis gerendum alicui committitur.—Et de hoc egimus *libr. 1. tit. de procurator. Vide tit. Inst. de mandato tit. ff. et C. mandati tit. de procurator.*

V. *Conventio de eo quod certo loco dari oportet*, est illa, qua id quod certo in loco solvendum erat, petitur in alio loco: idque ob causam et æquitatem, quia debitor ad locum solutioni destinatum forsitan nunquam esset venturus. Fit autem solutio secundum arbitrium iudicis in plus, vel minus, prout ipsa pecunia, vel alia commoditas major, vel minor est in uno, quàm altero loco.—Vide *tit. ff. de eo quod certo loco. et tit. C. ubi conveniatur, qui certo loco.*

VI. *Constitutum* est: conventio, seu pactum, quo quis debitum proprium, vel alienum præexistens constituit, seu promisit se soluturum, vel simpliciter et purè, vel certo die aut certo loco. Si dies non est conventa, exactio differtur ad decem dies, *l. 21. §. 1. ff. de pecun. const.*; in quo titulo, uti etiam in *tit. C. de constit. pecun.* plura de hoc legi possunt. Nomine autem pecuniæ constitutæ venit omnis res, sive mobilis, sive immobilis (*l. 2. C. d. t.*); et ex tali pacto de se nudo prætor ob æquitatem conditionem concessit.

VII. *Sponsio* est: conventio, qua duo de veritate, seu eventu alicujus rei altercantes, sibi invicem aliquid spondent, ut ejus sit, qui verum habebit. Conventio ista de se non est illicita, dummodò neuter spondentium, seu certantium sit certus de veritate; alioquin, si unus certus esset de veritate, non posset hanc conventionem inire propter inæqualitatem justitiæ; nisi forsitan pertinaciter cogere ab altero, qui perditionem rei sponsæ deberet suæ impulare temeritati. Sponsiones, nisi fiant ad virtutis exercitium, reprobantur à jure civili (*l. 3. ff. de aleatorib.*)

VIII. *Ludus* est: conventio duorum, vel plurium, ut victori cedat id, quod positum est. De jure naturali, seclusa fraude, est licitus; quia, sicut dominus rem suam potest alteri absolute donare, ita quoque potest illam transferre in alterum sub conditione, *si in lusu vicerit*. Quia verò in ludo periculum est blasphemiarum, perjuriarum, deceptionum et dilapidationum, meritò jure civili prohibetur lusus aleæ, seu omnes lusus fortuiti, in quibus plus operatur fortuna et casus, quàm ars et industria (*tit. ff. de aleatorib.*) Jure autem canonico lusus fortuiti, imò etiam interesse talibus lusibus prohibetur Clericis (*c. 15 de vita et hon. Cler.*); quam Concilii lateranensis constitutionem à fortiori observare debent Religiosi ob votum paupertatis, quos Superiorum indulgentia non facillè coràm Deo excusabit, si pecuniam in lusu dilapident.

IX. Dantur contractus, ex quibus alius præter contrahentem obligatur.—1.º Contractus magistri, vel submagistri navis, ex quo obligatur exercitor, seu dominus navis (*tit. ff. de exercit. act.*)—2.º Contractus institoris, seu præpositi tabernæ, vulgò factoris, ex quo obligatur dominus principalis tabernæ, seu officinæ (*tit. ff. de institor. act.*)—3.º Contractus filiorumfamilias et servorum, ex quibus obligantur paterfamilias et domini; et ita nascuntur variæ actiones, ut *tributoria*, *de peculio*, *de in rem verso*, et *quod jussu*, de quibus agitur *libr. 4. Inst. tit. 7*, et in Pandectis *libr. 44 et 45 per totum*.

X. *Quasi contractus* est: conventio tacita, ex dispositione juris introducta. Hujus sex species enumerantur *tit. Inst. de oblig. ex quasi contr.*: negotiorum gestio, tutela, rei communio, hæreditatis communio hæreditatis aditio, et indebiti solutio.

Negotiorum gestio est: qua quis alterius absentis et ignorantis negotia sine mandato utiliter gerit. Tunc autem utiliter geritur negotium, quando dominus rationabiliter idipsum erat factururus, etsi res per accidens effectum suum non sortiatur: ut si medicus filium absentis curet, et is nihilominus moriatur (*l. 10. §. 1. ff. de negot. gestis.*) Ex hoc quasi contractu datur *actio directa* domino, cujus negotia gesta sunt, ut negotiorum gestor rationes reddat, et si quod damnum sua culpa etiam levi causavit, illud resarciat. *Contraria* datur negotiorum gestori, ut id, quod ratione administrationis suæ impendit in negotium domini, sibi præstetur, ne officium suum sit sibi damnosum.—Vide *tit. ff. et C. de negotiis gestis.*

Tutela est: quasi contractus, vi cujus tutor obligatur ad curandam personam pupilli, ejusque bona. Sub hac etiam continetur *curatela*, qua res minorum curantur et administrantur. Pupillo contra tutorem datur *actio dicta tutelæ*; tutori verò contra pupillum *actio contraria tutelæ*.—De tutelæ et curis, vide in *Inst. libr. 1. tit. 13 usque ad fin.* In Pandectis *libr. 26 et 27 per tot.* In Codice *libr. 5. tit. 28 usque ad fin.*

Rei communio est: quasi contractus, quo duo, vel plures unam rem singularem sine societate habent: ut si una vinea duobus donata, vel legata sit. Ex hoc quasi contractu datur *actio communi dividundo* ad commoda et incommoda, et ad ipsam rem dividendam; cum nemo teneatur in communione vivere. Vide *tit. ff. et C. communi dividundo.*